

Quickscan Natuurwetgeving: **DUINVALLEI KATWIJK - DE ZANDERIJ**

Arjan van Duijvenboden, Nick Kroese, Arnold Meijer

1 december 2015

Inhoudsopgave

0. Wat houdt een “Quickscan Flora- en faunawet” in?	3
1. Inleiding	4
2. Methode	5
3. Plangebied en voorgenomen werkzaamheden	6
3.1 Beschrijving plangebied	6
3.2 Werkzaamheden	8
4. Resultaten	9
4.1 Literatuuronderzoek	9
4.2 Veldonderzoek	11
5. Effectenbeoordeling	15
5.1 Effecten op (mogelijk) aanwezige, beschermde soorten	15
5.2 Effecten op beschermde gebieden (N2000)	17
6. Advies voor uitvoering van de werkzaamheden	18
6.1 Afwijken van het advies	18
6.2 Zorgplicht	18
Algemeen bij FF-scans gebruikte literatuur	19
Bijlage 1: Soortentabellen Flora- en faunawet	21
Bijlage 2: De Flora- en faunawet	23

0. Wat houdt een "Quickscan Flora- en faunawet" in?

Bij planning van werkzaamheden is meestal niet op het eerste gezicht duidelijk of er ter plaatse beschermde dier- en plantensoorten voorkomen. Gericht onderzoek hiernaar kan veel arbeid vergen, maar is bovendien vaak seizoensgebonden waardoor er veel tijd verloren zou gaan voordat de werkzaamheden kunnen beginnen.

Daarom is het gebruikelijk in de eerste plaats een **Quickscan Flora- en faunawet** uit te voeren. In dit onderzoek wordt in de praktijksituatie onderzocht welke biotopen aanwezig zijn. Vervolgens wordt in een bureaustudie en aan de hand van veldwaarnemingen een lijst gemaakt van beschermde soorten die in de omgeving voorkomen en die gebruik (kunnen) maken van de aanwezige biotopen. Op deze manier ontstaat een beeld van de **mogelijk voorkomende beschermde soorten**. Wanneer het aannemelijk is dat er beschermde soorten voorkomen en het onderzoek hiernaar kan snel worden uitgevoerd, wordt er soms voor gekozen dit direct uit te voeren. Dit is bijvoorbeeld het geval bij veel tabel 3-soorten, zoals reptielen, sommige vissen en vleermuizen. Aan de hand van deze literatuur- en veldstudie en de meest recente stukken over de Flora- en faunawet van het ministerie van EZ wordt een advies opgesteld. Dit advies kan inhouden dat er nader onderzoek moet worden gedaan, maar kan ook inhouden dat het onwaarschijnlijk is dat door de werkzaamheden beschermde diersoorten worden bedreigd.

Hoewel deze Quickscan met zorgvuldigheid is uitgevoerd, blijft de natuur een moeilijk in meetwaarden te vatten complex geheel. Het is daarom nooit mogelijk 100% zekerheid te geven over het al dan niet voorkomen van beschermde diersoorten, mede doordat het deels gaat om een momentopname. Hoe meer tijd er tussen dit ecologisch onderzoek en de daadwerkelijke uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden verstrijkt, hoe groter de kans dat er ter plaatse zaken veranderd zijn. Het is dan ook belangrijk dat uitvoerenden van een werk zich bewust zijn van de Flora- en faunawet zodat ter plaatse –indien nodig– kan worden ingespeeld op de aanwezigheid van beschermde soorten. Duijvenboden Natuur kan niet aansprakelijk worden gesteld wanneer er na deze Quickscan andere beschermde soorten worden aangetroffen.

1. Inleiding

De gemeente Katwijk is voornemens om op het braakliggende, zuidoostelijke deel van de Zanderij 'tijdelijk gebruik' te realiseren. Wat de nadere invulling van het begrip 'tijdelijk gebruik' zal worden, is op dit moment nog niet bekend. Om te voorkomen dat bij het tijdelijk gebruik van het terrein natuurwetgeving wordt overtreden en beschermde soorten worden geschaad, heeft de gemeente Katwijk DNatuur gevraagd een Quickscan Natuurwetgeving uit te voeren. In deze Quickscan worden de risico's voor beschermde soorten en gebieden in kaart gebracht en worden werkbare oplossingen aangedragen.

2. Methode

Om in beeld te brengen welke beschermde soorten mogelijk in het projectgebied voorkomen is de volgende onderzoeksinspanning verricht:

1 Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek bestaat uit het raadplegen van diverse bronnen met verspreidingsinformatie van soorten. Ook is de ligging van het projectgebied ten opzichte van beschermde natuurgebieden bepaald.

2 Veldonderzoek

Tijdens het veldbezoek is een algemene potentiebepaling uitgevoerd, zodat informatie verkregen wordt over de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten. Ook is gericht gezocht naar beschermde soorten (op basis van ecologische kennis van beschermde soorten) waarbij gebruik is gemaakt van hulpmiddelen zoals een verrekijker.

3 Soortspecifiek onderzoek

Door goede bekendheid met de (mogelijk) aanwezige natuurwaarden in de gemeente Katwijk is ook direct gestart met soortspecifiek onderzoek om tijd te besparen. De volgende onderzoeken zijn uitgevoerd: flora-onderzoek, visonderzoek, vleermuisonderzoek, onderzoek rugstreeppad en jaarrond beschermde nesten.

2.1 Onderzoeksprotocollen

De soortonderzoeken zijn, voor zo ver aanwezig, uitgevoerd volgens de protocollen van het NDFF.

Plant- of diersoort	Gebruikt onderzoeksprotocol
Rugstreeppad (inclusief vroedmeesterpad)	1.203c luisterroutes rugstreeppad. Middels deze methode kan met een beperkte inspanning 's avonds een relatief groot gebied worden onderzocht op de aanwezigheid van rugstreeppadden. Op de fiets of met de auto kan er op vaste locaties worden gestopt voor 1 a 2 minuten om te luisteren of er kooractiviteit is. De periode is half april t/m mei en het streven is drie veldbezoeken. Inzicht in de soort is noodzakelijk om de beste avonden te kunnen voorspellen dat er kooractiviteit is. De soortenstandaard rugstreeppad noemt ook de periode zomer-herfst om de aanwezigheid aan te tonen. <i>Uitsluiten is erg lastig in deze periode.</i>
Beschermde flora	Geen passend protocol beschikbaar. Het gebied is diverse malen bezocht, waarbij op de meest kansrijke delen van het projectgebied aandachtig is gezocht naar beschermde soorten uit het literatuuronderzoek. Kansrijke delen zijn bijvoorbeeld open, zandige delen (pioniersituaties), vegetaties met een groot aandeel aan mos, vegetatiedelen of planten met indicatieve waarde voor matige tot voedselarme situaties, kalkrijkdom en milieuovergangen.
Vleermuizen	17.504 Vleermuisprotocol 2013
Vissen	13.000 Losse waarnemingen van vissen
Vogels- jaarrond beschermde nesten	Geen passend protocol beschikbaar. Het gebied is beoordeeld op aanwezigheid en potentie op jaarrond beschermde nesten.
Reptielen	10.003 RAVON - Handleiding gebiedsgerichte inventarisatie herpetofauna en 5.000 Losse waarnemingen herpetofauna.

tabel 1 | Onderzoeksprotocollen

3. Plangebied en voorgenomen werkzaamheden

In dit hoofdstuk wordt de begrenzing van het projectgebied beschreven en worden de voorgenomen werkzaamheden besproken.

3.1 Beschrijving plangebied

Het projectgebied betreft het oostelijk deel van de Zanderij te Katwijk. Het projectgebied bestaat voornamelijk uit grasland met (ruigte)kruiden, braamstruweel, begroeide duintjes, open zandige plekken en een sloot (Zandsloot). Ook komen beperkt enkele bomen voor, liggen er diverse hopen met stenen en zijn er tijdelijke plassen met water aanwezig. Op afbeelding 1 is het projectgebied op kaart weergegeven (rode omlijning).

afbeelding 1 | Overzicht van het projectgebied (rood omlijnd, bron: PDOK luchtfoto 2014)

De afbeeldingen 2 tot en met 4 geven een impressie van het projectgebied.

afbeelding 2 | Grasland met ruigtekruiden

afbeelding 4 | Begroeide gronddepots

afbeelding 3 | Sloot met aan de rechterzijde een steile, spaarzaam begroeide oever en aan de linkerzijde een rietkraag

afbeelding 5 | hopen met stenen en uiterst rechts een tijdelijke waterplas

3.2 Werkzaamheden

De gemeente Katwijk is voornemens het projectgebied te bestemmen als 'tijdelijk gebruik'. De invulling van de term 'tijdelijk gebruik' is momenteel nog niet gedefinieerd. Dit houdt in dat er rekening gehouden wordt met mogelijke activiteiten, zoals het verwijderen van vegetatie, (deels) dempen van sloten, kappen van bomen en verwijderen van bosschages. Het gevolg van het tijdelijk gebruik kan zijn dat er tijdelijke waterplassen, steile oevers en dynamische pioniersituaties ontstaan.

Het is tijdens het schrijven van dit rapport onbekend wanneer de werkzaamheden zullen starten.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek en het veldbezoek besproken.

4.1 Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek bestaat uit het raadplegen van verspreidingsinformatie over beschermde soorten en de ligging van beschermde natuurgebieden ten opzichte van het projectgebied.

4.1.1 Verspreidingsinformatie

Om vooraf een beeld te verkrijgen van beschermde soorten die mogelijk aanwezig zijn, zijn diverse bronnen geraadpleegd zoals verspreidingsatlassen, google maps en de website www.telme.nl. Ook is de natuurwaardenkaart Katwijk geraadpleegd (VOFF, 2008). De volgende soort(groep)en komen mogelijk in het projectgebied voor op basis van literatuuronderzoek (tabel 2):

Soort(groep)	Bron	Soort(groep)	Bron
kleine modderkruiper	Natuurwaardenkaart Katwijk	steenbreekvaren	Telme.nl
wildemarjolein	Telme.nl	tongvaren	Telme.nl
klein glaskruid	Telme.nl	vleeskleurige orchis	Telme.nl
kruisbladgentiaan	Telme.nl	zwartsteel	Telme.nl
moeraswespenorchis	Telme.nl	zandhagedis	Telme.nl
muurbloem	Telme.nl	rivierprik	Telme.nl
parnassia	Telme.nl	franjestaat	Telme.nl
prachtklokje	Telme.nl	gewone dwergvleermuis	Telme.nl
rietorchis	Telme.nl	gewone grootoorvleermuis	Telme.nl
ruig klokje	Telme.nl	laatvlieger	Telme.nl
boomkikker	Telme.nl	meervleermuis	Telme.nl
rugstreepad	Telme.nl	rosse vleermuis	Telme.nl
vloedmeesterpad	Telme.nl	ruige dwergvleermuis	Telme.nl
blauwe zeedistel	Telme.nl	watervleermuis	Telme.nl
bokkenorchis	Telme.nl	rouwmantel	Telme.nl
daslook	Telme.nl	kluwenklokje	Telme.nl
gele helmblom	Telme.nl	boomvalk	Telme.nl
hondskruid	Telme.nl	buizerd	Telme.nl
slechtvalk	Telme.nl	huismus	Telme.nl
sperwer	Telme.nl	gierzwaluw	Telme.nl
zwarte wouw	Telme.nl	ransuil	Telme.nl
damhert	Telme.nl	havik	Telme.nl
eekhoorn	Telme.nl	ooievaar	Telme.nl

tabel 2 | Mogelijk aanwezige beschermde soort(groep)en op basis van literatuuronderzoek

4.1.2 Relatie met natuurgebieden

Het projectgebied ligt hemelsbreed op circa 50 meter afstand van Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide is aangewezen voor diverse habitattypen, zoals bijvoorbeeld duindoornstruwelen, witte duinen en grijze duinen. Ook is het gebied aangewezen voor de habitatsoorten nauwe korfslak en meervleermuis.

afbeelding 6 | Omgeving Katwijk met daarin het projectgebied (rood omlijnd) en N2000-gebied (groen). Bron: PDOK

Omdat de werkzaamheden omschreven worden als 'tijdelijk gebruik' en momenteel niet bekend is wat deze werkzaamheden inhouden, kunnen er mogelijk negatieve effecten optreden op habitattypen of habitatsoorten. Alle werkzaamheden die kunnen leiden tot verzuring, vermesting, verontreiniging, vernatting, verdroging, verhoogde depositie, sterke trillingen, sterke geluiden, grondwateronttrekking of lichtverstoring dienen in een 'Voortoets NB-wet' getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen.

4.2 Veldonderzoek

Het veldonderzoek bestaat uit het inschatten van de potentiële aanwezigheid van beschermde soorten in het projectgebied (op basis van het literatuuronderzoek) en het vaststellen van reeds aanwezige soorten door gericht zoek- en luisterwerk. De volgende veldbezoeken zijn uitgevoerd (tabel 3):

Datum bezoek	Onderzoek naar:	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Neerslag (mm)
19-06-2015	Jaarrond beschermde nesten	15,0	4 WNW	0,3
29-06-2015	Vleermuizen en rugstreeppad (avondbezoek) en flora	15,0	2 WNW	0,0
03-08-2015	Vleermuizen en rugstreeppad (avondbezoek)	20,8	3 ZW	0,0
30-08-2015	Vleermuizen en rugstreeppad (avondbezoek)	18,0	3 NW	0,0
23-09-2015	Rugstreeppad (dagbezoek)	13,3	3 W	6,2
01-10-2015	Vleermuizen en rugstreeppad (avondbezoek)	12,0	3 ONO	0,0
23-11-2015	Vissen en flora	7,5	3 ZW	0,1
Kievit	17	12		
Grutto	8	6		
Tureluur	15	9		
Veldleeuwerik	1			
Graspieper	1	1		
Kleine Plevier	4	1		
Rietgors		2		

tabel 3 | Uitgevoerde veldbezoeken (De weersomstandigheden tijdens de vleermuisonderzoeken zijn genoteerd in het veld. De overige gegevens zijn verkregen via het KNMI, weerstation Schiphol, en zijn dus bij benadering).

4.2.1 (Grondgebonden) zoogdieren

Op basis van bekendheid met het gebied worden enkel algemene zoogdieren (tabel 1) verwacht, zoals aardmuis, veldmuis, wezel, konijn, egel of vos. Deze (algemene) grondgebonden zoogdieren zijn verspreid over het gehele projectgebied aanwezig. Tijdens het veldbezoek zijn meerdere holletjes van muizen aangetroffen. Ook het damhert (tabel 2 Ff wet) en ree (tabel 1 Ff wet) zou incidenteel het gebied kunnen bezoeken, maar het projectgebied biedt niet voldoende dekking en rust voor vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soort. Er zijn in het veld geen sporen van hoefdieren aangetroffen. Verblijfplaatsen van eekhoorns zijn uitgesloten, omdat het projectgebied arm is aan bomen (bos), ook zijn geen nesten van eekhoorns aangetroffen.

4.2.2 Vleermuizen

Vrijwel het gehele projectgebied biedt in principe geschikt foerageergebied voor diverse vleermuissoorten, zoals gewone dwergvleermuis, ruige

dwergvleermuis en laatvlieger. Uit het literatuuronderzoek is verder gebleken dat ook gewone grootvleermuis, franjestaart, meervleermuis en watervleermuis mogelijk aanwezig zouden kunnen zijn. Uit het verrichtte vleermuisonderzoek is gebleken dat gewone dwergvleermuis en laatvlieger gebruik maken van het projectgebied als foerageergebied en vliegroute. De grootste activiteit is gebonden aan het zuidelijk deel van het projectgebied, namelijk de wal langs de rondweg en de vijver (paars gearceerde deel in afbeelding 7). De bomenrij in het noordoosten van het projectgebied wordt slechts spaarzaam gebruikt door gewone dwergvleermuizen en wordt niet als vaste- rust- of verblijfplaats beoordeeld. Het zuidelijk deel van het projectgebied wordt wel beoordeeld als essentieel foerageergebied door de aanwezigheid van circa 10 foeragerende gewone dwergvleermuizen tijdens elk bezoek. Ook de wal langs de rondweg wordt vrij intensief door gewone dwergvleermuizen gebruikt als foerageergebied en vliegroute (zie afbeelding 7).

| afbeelding 7 | Essentieel foerageergebied (blauw gearceerde vlak) en essentiële vliegroute (gele stippellijn)

4.2.3 Planten

Op basis van het literatuuronderzoek werden de volgende beschermde planten mogelijk in het projectgebied verwacht: blauwe zeedistel, bokkenorchis, daslook, gele helmbloem, hondskruid, klein glaskruid, kluwenklokje, kruisbladgentiaan, moeraswespenorchis, muurbloem, parnassia, prachtklokje, rietorchis, ruig klokje, steenbreekvaren, tongvaren, vleeskleurige orchis, wilde marjolein en zwartsteel. Na veldbezoeken op 29 juni en 23 november is uitgesloten dat er beschermde planten in het projectgebied aanwezig zijn, omdat na gericht zoekwerk geen beschermde planten zijn aangetroffen. Tijdens de bezoeken is ook gelet op bovengronds afgestorven delen en eventuele kiemplanten.

Muurplanten, zoals gele helmbloem, muurbloem en varens zijn uitgesloten op basis van afwezigheid van geschikt biotoop (vochtige muren). Voor orchideeën en duinvalleisoorten (parnassia, kruisbladgentiaan moeraswespenorchis, vleeskleurige orchis en hondskruid) is de vegetatie teveel veruigd en ontbreekt de biotoop vochtige, kalkrijke milieu-overgangen. Voor ruig klokje en daslook dienen beschaduwde, vochtige en kalkhoudende gronden aanwezig te zijn, maar deze ontbreken in het projectgebied. Wel zijn droge struwelen op matig kalkrijke grond aanwezig. Blauwe zeedistel en bokkenorchis zijn niet bekend uit het gebied en zijn niet aangetroffen.

4.2.4 Vissen

Op basis van het literatuuronderzoek worden kleine modderkruiper en rivierprik verwacht binnen het projectgebied. De rivierprik is een soort van beken en rivieren. Dit biotoop is niet aanwezig en daarom wordt de aanwezigheid van deze soort uitgesloten. De kleine modderkruiper is vrij algemeen in Zuid-Holland en komt voor in uiteenlopende watertypen, zoals sloten, plas-sen en rivieren. Tijdens een veldbezoek op 23 november is de zandsloot in het projectgebied op enkele plekken onderzocht met een steeknet. Tijdens dit onderzoek zijn geen kleine modderkruipers aangetroffen. Omdat de soort in de nabije omgeving voorkomt en het water geschikt habitat biedt, wordt de soort wel als aanwezig beschouwd. Tijdens de bemonstering zijn ook meerdere bittervoorns aangetroffen op twee locaties (zie afbeelding 8). In Zuid-Holland is de bittervoorn een vrij algemene soort van schone, langzaam stromende en stilstaande wateren. De gehele zandsloot biedt geschikt leefgebied voor de bittervoorn (zie afbeelding 8).

afbeelding 8 | vangst bittervoorn (oranje stippen (2 stuks) met aantal gevangen bittervoorns) en leefgebied (gele vlak)

afbeelding 9 | Gevangen bittervoorn (midden)

4.2.5 Amfibieën en reptielen

Op basis van het literatuuronderzoek worden mogelijk de volgende soorten verwacht binnen het projectgebied: zandhagedis, boomkikker, vroedmeesterpad en rugstreeppad. Op basis van lokale gebiedskennis kon de aanwezigheid van boomkikker worden uitgesloten. Ook zijn geen braamstruwen langs poelen aanwezig. Voor zandhagedis is het projectgebied matig geschikt, dit komt voornamelijk door de beperkte aanwezigheid van kaal zand. Dit is essentieel om snel op te kunnen warmen. Doordat het gebied al enige tijd braak ligt, zijn plekken met kaal zand zeer spaarzaam aanwezig. Waarschijnlijk vormt de Westerbaan in het zuiden ook een te grote barrière, omdat er geen zandhagedissen zijn aangetroffen tijdens de veldbezoeken. De zandhagedis komt wel in het naastgelegen N2000-gebied voor.

Voor vroedmeesterpad en rugstreeppad is het projectgebied niet onge-schikt. Zowel het landbiotoop als het voortplantingsbiotoop is voor beide soorten aanwezig in het projectgebied. Nader veldonderzoek op vijf verschillende dagen, verspreid over het veldseizoen, hebben echter geen waarnemingen van rugstreeppad of vroedmeesterpad opgeleverd. Er zijn geen individuen aangetroffen in het veld of bij het omdraaien van stenen en houten planken en ook zijn geen roepende exemplaren gehoord tijdens avondbezoeken. Echter, door het stattijdstip van dit onderzoek (juni 2015) en het –ondanks verschillende inventarisaties- ontbreken van waarnemingen in die periode is niet goed uit te sluiten of rugstreeppad zich in het gebied bevindt. Andersom had een waarneming wel betekend dat de rugstreeppad aanwezig is. Op basis van het veldonderzoek kan daarom niet geconcludeerd worden dat er geen beschermde amfibieën aanwezig zijn in het projectgebied. Er dient aanvullend onderzoek plaats te vinden in de optimale periode, te weten half april tot eind mei.

Tijdelijk gebruik van het gebied kan overigens wel betekenen dat er graafactiviteiten plaatsvinden, waardoor tijdelijke waterplassen en zandhopen ontstaan. Dit gebruik maakt het projectgebied bijzonder aantrekkelijker voor de rugstreeppad.

4.2.6 Vogels met een jaarrond beschermd nest

Op basis van het literatuuronderzoek werden de volgende soorten mogelijk verwacht: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, ooievaar, ransuil, slechtvalk, sperwer en zwarte wouw. Voor boomvalk, buizerd, gierzwaluw, havik, huismus en ransuil is geen geschikt biotoop aanwezig, namelijk grote, hoge (naald)bomen of gebouwen. Grote gele kwikstaart, ooievaar, slechtvalk en zwarte wouw zijn geen Katwijkse broed-

vogels en komen niet voor. Tijdens het veldbezoek op 19 juni 2015 zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. De aanwezigheid hiervan wordt dus uitgesloten. Vestiging van buizerd en boomvalk is onwaarschijnlijk door het ontbreken van voldoende rust. Voor sperwer zijn de bomen niet hoog genoeg.

4.2.7 Vogels zonder jaarrond beschermd nest

Tijdens het veldbezoek zijn de volgende broedvogelsoorten aangetroffen: grasmus, braamsluiper, groenling, kneu, putter, roodborsttapuit. In de hogere wilgen en elzen broeden spotvogel en bosrietzanger. Nesten van deze broedvogels zijn beschermd tijdens het broedseizoen (globaal: 15 maart – 15 augustus). De relatief steile wanden langs de zandsloot kunnen dienen als nestlocatie voor ijsvogel. Indien zanddepots worden gecreëerd, is er kans op vestiging van oeverzwaluw.

5. Effectenbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de (mogelijke) effecten van de werkzaamheden op beschermde soorten en gebieden beoordeeld.

5.1 Effecten op (mogelijk) aanwezige, beschermde soorten

Van Nederlandse flora en fauna zijn veel soortgegevens bekend. Op basis van deze atlanten, biotoop, streekennis, en de drie Ff-wet tabellen (bijlage

1) is het mogelijk een overzicht op te stellen met mogelijk voorkomende en waargenomen beschermde soorten, te zien in tabel 1 van dit rapport. Alleen de waargenomen en waarschijnlijk voorkomende soorten van tabel 2, 3 en Habitatrichtlijn IV zijn in tabel 4 weergegeven voor dit projectgebied, omdat het voorkomen van soorten uit tabel 1 Ff-wet geen effect heeft op de uitvoering van de werkzaamheden. Voor deze soorten geldt namelijk een algemene vrijstelling.

Soort(groep)	tabel	Literatuur				Waargenomen				Mogelijke overtreding wetsartikel	Maatregel
		migratie/vliegroute	foerageer	broed/voortplanting	verblijf	migratie/vliegroute	foerageer	broed/voortplanting	verblijf		
Vleermuizen	3	1	1		1	1	1			9, 11	Niet 's nachts of 's avonds werken en geen werkzaamheden uitvoeren in het zuidelijk deel van het projectgebied (afbeelding 8). Als dit niet mogelijk is, dient een ontheffing aangevraagd te worden.
Rugstreeppad	3			1	1					9, 11	Voordat werkzaamheden beginnen moet in april/mei aanvullend onderzoek naar baltsende padden worden gedaan. Geen waterplassen of hopen met vergraafbaar zand creëren bij de werkzaamheden. Neem anders contact op met een ecooloog op passende maatregelen te nemen die de vestiging van rugstreeppad voorkomt.
Kleine modderkruiper	2	1	1	1	1					9,11	Werken volgens een geldige en goedgekeurde gedragscode, bijvoorbeeld Stadswork of UVW.
Bittervoorn	3					1	1	1	1	9,11	Alle werkzaamheden in de watergang en in het natte oeverprofiel kunnen leiden tot overtreding van de wetsartikelen 9 en 11 en zijn daarom ontheffingsplichtig.
Zangvogels (vogels zonder jaarrond beschermd nest)	VRL			1			1	1		9, 11	Werken buiten het broedseizoen of na broedvogelinspectie door een ecooloog.

tabel 4 | Potentieel voorkomende en waargenomen soorten op de locatie die schade kunnen ondervinden van de voorgenomen werkzaamheden

5.1.1 Vleermuizen

Voor vleermuizen kunnen de werkzaamheden effect hebben op aanwezig foerageergebied en een essentiële vliegroute. Dit effect doet zich voor in het zuidelijk deel van het projectgebied (afbeelding 10). Indien er een verandering in dit deel van het projectgebied plaatsvindt die leidt tot:

- **de aanwezigheid van meer licht in de avond- en/of nachturen**
- **het kleiner worden van de waterpartij aan de zuidwestkant**
- **de verwijdering van bosschages of bomen**
- **een significante vermindering (>10%) van de oppervlakte aan groen dient een ontheffing aangevraagd te worden. Indien dit deel van het gebied in min of meer de huidige staat behouden kan blijven, is geen ontheffingsaanvraag benodigd. Ook vanuit het oogpunt van de Natuurbeschermingswet is het wenselijk om een groene buffer te behouden tussen het N2000-gebied Meijendel & Berkheide en de bebouwing aan de noordzijde.**

| **afbeelding 10** | weergave van het projectgebied dat essentieel leefgebied vorm voor vleermuizen (paars gearceerd), de rode omlijning is het projectgebied.

5.1.2 Rugstreeppad

Het tijdelijk gebruik van het projectgebied kan leiden tot nieuw voortplantings- en leefgebied voor de rugstreeppad. Tijdelijke waterplassen en hopen vergaafbaar zand dienen voorkomen te worden. Indien dit niet mogelijk is, dienen aanvullende maatregelen getroffen te worden om vestiging te voorkomen. Overleg hierover met een ecooloog, zodat passende en effectieve maatregelen uitgevoerd kunnen worden.

5.1.3 Vissen

Kleine modderkruiper (tabel 2) en bittervoorn (tabel 3) zijn aanwezig in het projectgebied. De gehele sloot (Zandsloot) vormt geschikt leef-, foerageer-, migratie- en overwinteringsgebied. Alle werkzaamheden die plaatsvinden in de sloot of in het natte oeverprofiel kunnen negatieve effecten hebben op deze beschermde vissoorten. Tijdens de werkzaamheden in de sloot is namelijk de kan aanwezig dat individuen worden gedood (overtreding artikel 9) of leefgebied wordt beschadigd (overtreding artikel 11). Voor kleine modderkruiper volstaat het werken volgens een geldige en goedgekeurde gedragscode. Voor bittervoorn dient een ontheffingsaanvraag ingediend te worden, behalve als de werkzaamheden deze soort niet zullen schaden (overleg met deskundige). Als niet in de sloot of het natte oeverprofiel wordt gewerkt, is een ontheffing aanvragen niet nodig.

5.1.4 Vogels zonder jaarrond beschermd nest

Alle struwelen, bosschages en bomen vormen potentieel broedbiotoop voor diverse zangvogels. Om verstoring in het broedseizoen te voorkomen, dient buiten het broedseizoen (globaal van 15 maart – 15 augustus) gewerkt te worden. Indien dit niet mogelijk is dient een broedvogelinspectie uitgevoerd te worden door een ecooloog. Indien door een ecooloog vastgesteld wordt dat er geen broedende vogels aanwezig zijn, kunnen de geplande werkzaamheden alsnog doorgang vinden.

5.2 Effecten op beschermde gebieden (N2000)

Omdat de werkzaamheden omschreven worden als 'tijdelijk gebruik' en momenteel niet bekend is wat deze werkzaamheden inhouden, kunnen er mogelijk negatieve effecten optreden op habitattypen of habitatsoorten. Alle werkzaamheden die kunnen leiden tot verzuring, vermessing, verontreiniging, vernatting, verdroging, verhoogde depositie, sterke trillingen, sterke geluiden, grondwateronttrekking of lichtverstoring dienen in een 'Voortoets NB-wet' getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen van het naastgelegen N2000-gebied.

6. Advies voor uitvoering van de werkzaamheden

Om overtreding van de Ff-wet te voorkomen, adviseert DNaatuur het volgende:

- **Indien er werkzaamheden plaatsvinden in de sloot of het natte oeverprofiel, dient ontheffing aangevraagd te worden voor de bittervoorn. Uit de ontheffingsaanvraag volgen altijd maatregelen om schade te beperken. Geadviseerd wordt om de maatregelen vast te leggen in een ecologisch werkprotocol (EWP) om de maatregelen in de uitvoering te borgen.**
- **Een deskundige dient aanvullend aan het al uitgevoerde onderzoek twee telronden in april en mei uit te voeren, volgens de Soortenstandaard Rugstreepad**
- **Laat een ecologisch werkprotocol (EWP) opstellen voor (voorkomen van vestiging van) de rugstreepad en communiceer de maatregelen uit het EWP met de uitvoerende partij (bijvoorbeeld een aannemer). In het EWP kunnen ook maatregelen worden opgenomen om te borgen dat effecten op vleermuizen (en mogelijk oeverwaluw) voorkomen worden, maar dit kan pas bepaald worden nadat de werkzaamheden tot in detail bekend zijn.**
- **Volg een geldige en goedgekeurde gedragscode (bijvoorbeeld Stads-werk, of UVW) om zonder ontheffing in de watergang te werken met betrekking tot kleine modderkruiper. Let op: voor bittervoorn blijft de ontheffingsplicht gelden bij ruimtelijke ingrepen zoals demping of de aanleg van dammen.**
- **Volg de gedragscode ruimtelijke ontwikkeling van Stadwerk bij het verwijderen van bosschages en bomen, zodat geen broedvogels verstoord worden. Een broedvogelinspectie kan zekerheid geven over de aan- of afwezigheid van broedvogels op de projectlocatie.**
- **Zorg dat grondgebonden zoogdieren de kans hebben op het werkterrein te verlaten voordat de werkzaamheden starten door ruige vegetatie enkele dagen van te voren te maaien.**
- **Verplaats eventueel aanwezige amfibieën, zoals gewone pad en/of bruine kikker naar een plek buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Deze handelingen vallen onder de zorgplicht die te alle tijde geldt (zie 6.2).**

6.1 Afwijken van het advies

Het ecologisch werkadvies in voorgaand hoofdstuk is opgesteld om te voorkomen dat er overtreding van de Ff-wet plaatsvindt. Soms kan door externe factoren het advies echter niet volledig in het werk worden ingepast. Er dient dan een deskundige (volgens de normen binnen de Ff-wet) te worden geraadpleegd. Deze kan bepalen of de veranderde werkzaamheden zo kunnen worden uitgevoerd dat de beschermde soorten niet worden geschaad. Afwijken van het advies is dus soms mogelijk, maar onder deskundige begeleiding.

Het uitsteken van beschermde planten, het vangen van beschermde dieren en het elders terugplaatsen gebeurt altijd onder begeleiding van en op aanwijzing van een ecologisch deskundig persoon met kennis van de betreffende soorten.

6.2 Zorgplicht

Altijd geldt de **zorgplicht**, die zegt dat dieren niet onnodig mogen worden verstoord of gedood. Het is verstandig de aannemer hiervan op de hoogte te stellen en bij een vermoeden van mogelijk overtreden van de Flora- en faunawet tijdens de werkzaamheden een ecooloog om advies te vragen.

Algemeen bij FF-scans gebruikte literatuur

- 1 Anonymus: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten, Ministerie van LNV
- 2 Anonymus: Protocol voor vleermuisinventarisaties, GaN, Zoogdiervereniging, NGB 2012
- 3 Anonymus: Natuurkalender tabel 3 Soorten, Ministerie van LNV, 2006
- 4 Grimmberger, Schober: Europese vleermuizen, Tirion, 2001
- 5 Lange, Twisk, Winden, Diepenbeek: Zoogdieren van West-Europa. KNNV, 1994
- 6 Broekhuizen et al: Atlas van de Nederlandse zoogdieren, KNNV, 1992
- 7 Diepenbeek: Veldgids Diersporen. KNNV, 1999
- 8 Heimans, Heinsius, Thijssse, Geïllustreerde flora van Nederland, Versluys, Amsterdam, 1983
- 9 Nijssen, de Groot, De vissen van Nederland, KNNV, 1987
- 10 Brink, Ecologische atlas van de Dagvlinders van Noordwest Europa, Schuyt & co, 1992
- 11 Wynhoff, Swaay, van der Made, Veldgids Dagvlinders, KNNV, 1999
- 12 Kleukers en Krekels, Veldgids sprinkhanen en krekels, KNNV, 2004
- 13 Bellmann, Gids van Bijen, Wespen en Mieren, Tirion, 2003
- 14 Harde, Severda, Kevers, Thieme 1983
- 15 Bos, Wasscher, Veldgids Libellen, KNNV, 1997
- 16 Gedragscode Ff-wet, Unie van waterschappen, 2012
- 17 Natuurwaardenkaart Katwijk, VOFF 2008
- 18 www.telmeel.nl

Bron: Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!: Ministerie van LNV.

[illegible]

Bijlage 1 AMvB

Zoogdieren

- das boommarter
- eikelmuis
- gewone zeehond
- veldspitsmuis
- waterspitsmuis

Meles meles
Martes martes
Eliomys quercinus
Phoca vitulina
Crocidura leucodon
Neomys fodiens

Reptielen en amfibieën

adder
hazeltworn
ringslang
vinpootsalamander
vuursalamander

Vipera berus
Anguis fragilis
Natrix natrix
Triturus helveticus
Salamandra salamandra

Vissen

- beekprik
- bittervoorn
- elrits
- gestippelde alver
- grote modderkruiper
- rijverprik

Lampetra planeri
Rhodeus cericeus
Phoxinus phoxinus
Alburnoides bipunctatus
Misgurnus fossilis
Lampetra fluviatilis

Doelvinders

- bruin dikkopje
- dwergblauwtje
- dwergdikkopje
- groot geaderd witje
- grote ijsvogelvinder
- heideblauwtje
- iepepage
- kalkgraslanddikkopje
- keizersmantel
- klaverblauwtje
- puurp streepparelmoervinder
- rode vuurvinder
- hippotoe
- rauwman
- tweekleurig hoolbeestje
- veensbeparelmoervinder
- veenhoolbeestje
- veldparelmoervinder

Erynnis tages
Cupido minimus
Thymelicus acteon
Aporia crataegi
Limenitis populi
Plebejus argus
Strymonidia w-album
Spialia sertorius
Argynnis paphia
Cyaniris semiargus
Brenthis ino
Palaeochrysophanus

Nymphalis antiopa
Coenonympha arcania
Boloria aquilona
Coenonympha tullia
Melitaea cinxia

woudparelmoervlinder
zilvervlek

Vaatplanten

groot zeegras

Billage IV HR

Zoogdieren

- baardveermuis
- bechstein's vleermuis
- bever
- bosveermuis
- brandt's vleermuis
- bruinvis
- euraziatische lynx
- franjaat
- gewone dolfin
- gewone dwergveermuis
- gewone grootoorveermuis
- grijze grootoorveermuis
- grote hoefijzerneus
- hamster
- hazelmuš
- ingekorven vleermuis
- kleine dwergveermuis
- kleine hoefijzerneus
- laavlieger
- meervleermuis
- mopveermuis
- nathusius' dwergveermuis
- noordse woelmuis
- otter
- rosse vleermuis
- tuimelaar
- tweekleurige vleermuis
- valse vleermuis
- watervleermuis
- wilde kat
- witflankdolfijn
- witsnuifdolfijn

Reptielen en amfibieën

boomkikker
geelbuikvuurpad
gladde slang

Melitaea diamina
Clossiana euphrosyne

Zostera marina

Myotis mystacinus
Myotis bechsteinii
Castor fiber
Nyctalus leisleri
Myotis brandtii
Phocoena phocoena
Lynx lynx
Myotis nattereri
Delphinus delphis
Pipistrellus pipistrellus
Plecotus auritus
Plecotus austriacus
Rhinolophus ferrumequinum
Cricetus cricetus
Muscardinus avellanarius
Myotis emarginatus
Pipistrellus pygmaeus
Rhinolophus hipposideros
Eptesicus serotinus
Myotis dasycneme
Barbastella barbastellus
Pipistrellus nathusii
Microtus oeconomus
Lutra lutra
Nyctalus noctula
Tursiops truncatus
Vespertilio murinus
Myotis myotis
Myotis daubentonii
Felis silvestris
Lagenorhynchus acutus
Lagenorhynchus albobrostris

Hyla arborea
Bombina variegata
Coronella austriacus

heikkikker
kamsalamander
knoflookpad
muurhagedis
poelkikker
rugstreeppad
vroedmeesterpa
zandhagedis

Daaylinders

donker pimperlblaauwtje
grote vuurvinder
pimperlblaauwtje
tijmblaauwtje
zilverstreephooibeestje

Libellen

bronslifel
gaffelifel
gevekte witsnuffel
groene glazenmaker
noordse winterjuffer
oostelijke witsnuffel
rivierrombout
slerlike witsnuffel

Vissen

ROUTINE
STORY

Voetplanten

drijvende waterweegbree
groenknolorchis
kruidend moerasscherm
zomerschroeforchis

Kevers

brede geelrandwaterroofkever
gestreepte waterroofkever
heldenbok
luchtkever

Tweekleppien

bataafse stroommossel.

Rana arvalis
Triturus cristatus
Pelobates fuscus
Podarcis muralis
Rana lessonae
Bufo calamita
Alytes obstetricans
Lacerta agilis

Maculinea nausithous
Lycaena dispar
Maculinea teleius
Maculinea arion
Coenonympha hero

Oxygastra curtisii
Ophiogomphus cecilia
Leucorrhinia pectoralis
Aeshna viridis
Sympecma paedisca
Leucorrhinia albifrons
Stylurus flavipes
Leucorrhinia caudalis

Conegonus oxyrhynchus
Acipenser sturio

Luronium natans
Liparis loeselii
Apium repens
Spiranthes aestivalis

Dytiscus latissimus
Graphoderus bilineatus
Cerambyx cerdo
Osmoderma eremita

Unio crassus

Bijlage 2: De Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) vormt samen met de Natuurbeschermingswet het belangrijkste juridisch kader voor bescherming van natuur in Nederland. De wet voorziet in de bescherming van planten- en diersoorten binnen en buiten de beschermde natuurgebieden, regelt de handel in en im- en export van beschermde diersoorten, de jacht en schadebestrijding. De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. Het is een raamwet: in de wet staan hoofdlijnen. De uitwerking is geregeld in aparte besluiten en regelingen. De wet vervangt de Vogelwet 1936, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten, de Jachtwet, de Nuttige dierenwet 1914 en de soortenbescherming uit de Natuurbeschermingswet.

In de eerste jaren na de invoering was er veel onduidelijkheid over deze wet. In de praktijk leidden de nieuwe regels tot overbodig veel (administratieve) lasten. Ook werd de wet vaak genegeerd.

Op 23 februari 2005 is daarom de zgn. AMvB art. 75 van de Ff-wet in werking getreden. Dit "Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Ff-wet en enkele andere wijzigingen" is geregeld dat voor bepaalde diersoorten en activiteiten geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Natuurbescherming valt op dit moment onder het ministerie van Economische Zaken.

Het uitgangspunt van de wet is: "Nee, tenzij...": er mag geen schade worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan. Hierbij geldt dat de wet bedoeld is om populaties te beschermen, niet individuele planten en dieren. Wel kan door het bevoegd gezag gehandhaafd worden op het niveau van het individu indien geen natuuronderzoek is uitgevoerd en er geen maatregelen zijn getroffen om eventuele schade te beperken of te voorkomen.

De mate waarin soorten beschermd dienen te worden, is in de folder "Buiten aan het Werk" (lit. 1) van het toenmalig ministerie van LNV weergegeven middels 3 tabellen (zie ook bijlage 1), te weten 1: Algemene soorten, 2: Overige soorten en 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB. Deze tabellen zijn gerangschikt in mate van bedreiging van de soort, voor een soort uit tabel 3 zijn dus veel meer beschermende maatregelen vereist dan voor een soort uit tabel 1.

Een relatief nieuw instrument binnen de Ff-wet is de zogenaamde "gedragscode" waarin een belanghebbende aangeeft op welke wijze omgegaan wordt met beschermde soorten. Wanneer deze gedragscode wordt goedgekeurd, hoeft –wanneer volgens de gedragscode wordt gewerkt– minder vaak een ontheffing voor werkzaamheden te worden aangevraagd. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft twee gedragscodes uitgebracht, namelijk de: 'Gedragscode Flora- en faunawet Ruimtelijke ontwikkeling & inrichting' en 'Gedragscode Flora- en faunawet bestendig beheer en onderhoud groenvoorzieningen'. Het staat een ieder vrij om te werken volgens om het even welke goedgekeurde gedragscode. Deze is dus niet organisatiegebonden.

ONDERZOEK, RAPPORTAGE & FOTOGRAFIE DNATUUR

Arjan van Duijvenboden • 06 448 103 72 • arjan@dnatuur.nl

www.dnatuur.nl

OPMAAK BLUE ROBIN DTP, KATWIJK

Arnold Meijer • 06 135 98 079 • arnold@bluerobin.nl • www.bluerobin.nl